

485 4 FUSSİLET SÜRESİ

TFS

Fussilet

el-Aynî, "Umdetu'l-Kârî...", c. XV, s. 416-422

Tefbir

Fussilet Suresi ✓ (41. Sure)

- Secde,
- Mesâbih
- Akvât (أقوات) ✓
- Hâmim - Secde ✓

elmali, v / 4184

Fussilet Suresi

madde: Fussilet Suresi

TFS

A. Br. : c. , s.

B. L. : c. VII, s. 4380

F. A. : c. , s.

M. L. : c. IV, s.

T. A. : c. , s.

TENİT AÇISI-DAN BAKILACAK

131 EKİM 1991

Suat Yıldırım

• Fussilet Suresi'nden Dersler
1990 Ocak. s. 4-8.

Yeni Ümit.

21 NISAN 1993

060473

FUSSİLET SÛRESİ

-
- 1 ADEM BAŞ, Fussilet suresinden hareketle Allah-insan ilişkisinin bilgi boyutu, Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2003

غافر است و این نام نیز از آیه سوم همین سوره «غافر الذنب وقابل التوب...» به دست آمده است. درست است که در بیشتر قرآنها چاپی امروز نام این سوره «غافر» یاد شده، ولی در تفسیرهای معتبر و کهن قرآن، مانند معانی القرآن الفراء نام این سوره، «مؤمن» آمده است. در مصحف حضرت علی (ع) و حضرت صادق (ع) و صحابه و نیز ائمه (ع) این سوره با نام «مؤمن» شناخته شده است (مهرست، ابن ندیم؛ تاریخ القرآن، الزنجانی ۵۸)؛

آغاز سوره با حم تنزیل الكتاب من الله و بایان آن آیه و خسر هالک الکافرین می باشد.

شماره کنونی سوره و شماره هنگام نزول آن، سوره مؤمن در ترتیب کنونی قرآن ۴۰ و در ترتیب نزول، ۵۸ و به نام «حم المؤمن» و در مصحف حضرت علی (ع) در جزء پنجم (جزء الأنعام) و شماره ۶۸ است.

شماره آیه ها، کلمات و حروف، این سوره دارای ۸۵ آیه در قراءت کوفی، ۸۴ آیه در قراءت مدنی و ۸۲ آیه در قراءت بصری است. تعداد آیه ها همان ۸۵ درست است و در قرآنها چاپی امروز نیز همان ۸۵ آیه آمده است. این سوره دارای ۱۲۲۸ کلمه و ۵۱۰۹ حرف است؛ ابوالفتوح، تعداد کلمات سوره مؤمن را ۱۱۹۰۰ و حروف آن را، ۴۹۶۰ آورده است.

مکی یا مدنی، مجاهد و قتاده گویند: این سوره مکی است و ناسخ و منسوخی در آن نیست. برخی گفته اند آیه ۵۵: «... و سیح یحمد ربک بالعثی و الابکار» مدنی است شماری نیز آیه های ۵۶ و ۵۷ سوره را مدنی گفته اند: ان الذین یجادلونک فی آیات الله... تا... و لکن اکثر الناس لا یعلمون (مجمع البیان ۵۱۲/۴؛ تفسیر ابوالفتوح، ۵۵۰/۴؛ التبیان، ۵۳/۹؛ الکتشاف، ۱۵۲/۴؛ المیزان، ۳۱۹/۱۷).

شأن نزول، ابوالعالیه گوید (ابوالفتوح می نویسد: مفسران گویند): آیه «ان الذین یجادلونک فی آیات الله...» و آیه پیش از آن درباره یهود فرود آمد. زیرا آنان گفتند: به زودی مسیح یعنی همان دجال اشکار خواهد گشت؛ ما به وی یاری خواهیم کرد تا بر محمد و یارانش پیروز گردد و بار دیگر فرمانروایی به دست ما افتد (تفسیر ابوالفتوح رازی، ۵۲۷/۴؛ مجمع البیان، ۵۲۸/۴).

بیامهای سوره،

۱) این پیام سوره با یکی از حروف مقطعه آغاز سوره ها یعنی با نخستین «حم» که خود ترکیبی راز آمیز است، آغاز می گردد و نیز شماری از صفات آفریدگار را یادآوری می نماید. سپس از ستیزه گری کافران که همچون قوم نوح و دیگر کافران ستیزه جو به عذاب خدا گرفتار آمدند پایان می یابد (آیه های: ۱ تا ۶، ۱۰ تا

۲۰).

۲) گفت و گو از فرشتگان ستایشگر پیرامون عرش و دعایشان درباره مؤمنان و درخواست آنان از خداوند که مؤمنان را از گناه و نافرمانی دور بدارد و در بهشت جاودان جایشان دهد (۷ تا ۹).

۳) در پی ناباورها و حقیقت ستیزیهای کافران و نیز برای آن که هشدار آشکار به آنان داده شده باشد، از سرگذشت موسی با فرعون و پیروان او، از جادوگر خواندن موسی، از کشتن نوزادان پسر بنی اسرائیل به فرمان فرعون، همچنین از آهنگ فرعون برای کشتن موسی، از سخنان اندرز آمیز مؤمن خاندان فرعون با فرعونیان، برای یاری رساندن به موسی از آماده گشتن فرعون برای سفر به آسمانها، جهت دست یافتن به خدای موسی و نرسیدن او به خواسته خویش و فراگرفتن عذاب خداوندی فرعون و پیروان او را و سرانجام پیروزی موسی و بنی اسرائیل بر کافران همه و همه، پیام این بخش از این سوره است (۲۳ تا ۵۴).

۴) در این پیام روی سخن با پیامبر خدا (ص) است که بردبار باشد و به سرگذشت و زندگانی پیامبران بسیاری که پیش از او آمده و رفته اند بیندیشد و آنگاه با بیان شماری از نشانه های قدرت آفریدگار هستی، به ناباوران اندرزها دهد. باشد که از پافشاری بر کفر بازگردند و به حقیقت و پروردگار جهان رو بیاورند، اما آنان همچنان کورکورانه بر باور نادرست خویش پای فشردند و راهی دوزخ گشتند. زمانی به خود آمدند و خواستند از کردارهای ناپسند خویش بازگردند و سر به فرمان خدا نهند که دیگر بسیار دیر شده بود (۵۵ تا ۸۵).

فضیلت سوره، رسول گرامی (ص) فرمود: هر کس سوره مؤمن (غافر) را تلاوت کند..... همواره بر او صلوات فرستاده می شود. و نیز از حضرت امام محمد باقر (ع) روایت شده که تلاوت هر سه روز یک بار سوره مؤمن (غافر) موجب آمرزش گناهان..... است. و از حضرت امام جعفر صادق (ع) روایت کرده اند که سوره های «حم» (حومیم) ریحان قرآن و موجب خوشبو شدن دهان..... و آمرزش خواننده است. محبوبه مؤذن

سوره فُصِّلَتْ (حم سجده)، نام فصلت برگرفته از آیه سوم این سوره یعنی: کتاب فصلت آیاته قرآناً عربیاً.... می باشد. فصلت: فعل ماضی مجهول مفرد مؤنث غایب از ریشه «فصل» و از مصدر «تفصیل» است یعنی منظم و به هنجار.

نام دیگر این سوره: «حم السجدة» است و از آن رو آن را بدین نام نامیده اند که این سوره یکی از سوره های «عزائم» (آنچه از سوی

فضل سورة الصافات

من السور المثين التي أوتيتها النبي ﷺ مكان الزبور :

فضائل سور ص والزمر وغافر وفصلت والشورى والزخرف والدخان

والجاثية والأحقاف

من السور المثاني التي أوتيتها النبي ﷺ مكان الإنجيل :

فمن وائلة بن الأسقع - ﷺ - أن النبي ﷺ قال : أعطيت مكان التوراة السبع الطوال ، ومكان الزبور المثين ، ومكان الإنجيل المثاني ، وفضلت بالفصل (1) .

كان النبي ﷺ يقرأ سورة الزمر كل ليلة :

[275] فعن عائشة - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قالت : كان رسول الله ﷺ يصوم حتى نقول ما يريد أن يفطر ، ويفطر حتى نقول ما يريد أن يصوم ، وكان يقرأ كل ليلة بيني إسرائيل والزمر .

= شهر بن حوشب الأشعري ، أبو سعيد ، الشامي ، مولى الصحابة أسماء بنت يزيد ، كان من كبار علماء التابعين ، حدث عن أبي هريرة وعائشة وابن عباس وغيرهم ، وقرأ القرآن على ابن عباس ، وحدث عنه قتادة ومعاوية بن قرة وعبد الحميد بن بهرام وغيرهم ، قال النسائي : ليس بالقوي ، وقال ابن عدي : وعامة ما يرويه شهر وغيره من الحديث فيه من الإنكار ما فيه ، وشهر هذا ليس بقوي في الحديث وهو ممن لا يحتج بحديثه ولا يتدين به وقال ابن حجر : صدوق كثير الأوهام من الثالثة ، مات سنة اثنتي عشرة ومائة ، روى له البخاري في الأدب المفرد ومسلم مقروناً وأصحاب السنن الأربعة . وقال الذهبي : وثقه أحمد وابن معين . وقال يعقوب بن شيبه ويعقوب بن سفيان : شهر ثقة طعن فيه بعضهم . وقال الترمذي : قال محمد - يعني البخاري - : شهر حسن الحديث . وقوى أمره ، وقال العجلي : ثقة . قال الذهبي : الرجل غير مدفوع عن صدق وعلم ، والاحتجاج به مترجح (سير أعلام النبلاء 372/4 ، الكاشف 16/2 ، التقريب 355/1 ، التهذيب 369/4 ، الكامل في الضعفاء 36/4 - 40) .

عبد الله بن عباس صحابي جليل ﷺ وعن الصحابة أجمعين .

الحكم على الأثر : إسناده حسن .

(1) أخرجه الطيالسي وأحمد وأبو عبيد والبيهقي وهو حديث حسن تقدم تخريجه وبيان السور المثين والمثاني في رقم 179 .

[275] أخرجه أحمد - واللفظ له - والترمذي ، والنسائي ، والحاكم ، وابن خزيمة في صحيحه وهو حديث صحيح تقدم تخريجه بالتفصيل : في رقم 225 .

ON: 81909

قراءة سورة يس تيسر الأمور :

[273] عن عطاء بن أبي رباح قال : بلغني أن رسول الله ﷺ قال : من قرأ يس في صدر النهار قضيت حوائجه .

[274] وعن عبد الله بن عباس - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قال : من قرأ يس حين يصبح أعطي يسر يومه حتى يمسي ، ومن قرأها في صدر ليلة أعطي يسر ليلته حتى يصبح .

= رأسي وهو يكي ويقرأ يس وقد ختمها (1) .

وقال المناوي : قوله ﷺ : « فاقرواها عند موتكم » أي من حضره الموت قال الطيبي : الفاء جواب شرط محذوف ، أي إذا كانت قراءة يس بالإخلاص لمحو الذنوب السالفة فاقرواها على من شارف الموت حتى يسمعها ويجريها على قلبه فيغفر له ما سلف (2) . والله أعلم .

[273] أخرجه الدارمي في كتاب فضائل القرآن ، باب في فضل يس 549/2 رقم 3418 فقال : حدثنا الوليد ابن شجاع ، حدثني أبي ، حدثني زياد بن خيثمة ، عن محمد بن جحادة ، عن عطاء بن أبي رباح فذكره . وذكره السيوطي في الدر المنثور في أول تفسير سورة يس 278/5 وقال : أخرجه الدارمي . الحكم على الحديث :

مرسل رجاله ثقات سبقت ترجمتهم في رقم 267 .

وعطاء بن أبي رباح ثقة من التابعين تقدمت ترجمته في رقم 59 .

[274] أخرجه الدارمي في الموضوع السابق رقم 3419 فقال : حدثنا عمرو بن زرارة ، ثنا عبد الوهاب ، ثنا راشد أبو محمد الحماني ، عن شهر بن حوشب قال : قال ابن عباس فذكره . وذكره السيوطي في الدر المنثور في أول تفسير سورة يس 379/5 وقال : أخرجه الدارمي . رجال الإسناد :

عمرو بن زرارة بن واقد النيسابوري ، أبو محمد ، روى عن أبي بكر بن عياش وهشيم وعبد الوارث الثقفي وغيرهم ، وروى عنه : البخاري ومسلم والنسائي والدارمي وغيرهم ، قال النسائي : ثقة ، وقال ابن حجر : ثقة ثبت من العاشرة ، مات سنة ثمان وثلاثين ومائتين ، روى له البخاري ومسلم والنسائي . التهذيب 35/8 ، التقريب 70/2) .

عبد الوهاب بن عطاء الخفاف صدوق تقدمت ترجمته في رقم 217 .

راشد بن نجیح الحماني ، أبو محمد البصري ، روى عن أنس وشهر بن حوشب وعبد الله بن الحارث وغيرهم ، وروى عنه ابن المبارك وعبد الوهاب الثقفي ، ومحمد بن أبي عدي وغيرهم ، قال أبو حاتم : صالح الحديث وذكره ابن حبان في الثقات وقال ابن حجر : صدوق من الخامسة ، روى له البخاري في الأدب المفرد وابن ماجه (التهذيب 228/3 ، التقريب 240/1) .

(1) بلوغ الأمان من أسرار الفتح الرباني للشيخ أحمد عبد الرحمن البنا 2540/18 .

(2) فيض القدير شرح الجامع الصغير 200/6 .

أهداف سورة «فصلت» (*)

«فصلت»، هو عرض أهداف الدعوة الجديدة، وأركانها وحقائقها الأساسية، وهذه الحقائق هي:

الإيمان بالله وحده، وبالحياء الآخرة، وبالوحي والرسالة، ويضاف إلى ذلك طريقة الدعوة إلى الله وخُلُق الداعية.

وكل ما في السورة هو شرح لهذه الحقائق، واستدلال عليها، وعرض لآيات الله في الأنفس والآفاق، وتحذير من التكذيب بها، وتذكير بمصارع المكذبين في الأجيال السابقة، وعرض لمشاهد المكذبين يوم القيامة، وبيان أن المكذبين من الجن والإنس هم وَخَدَهُمُ الَّذِينَ لَا يَسْلَمُونَ بِهِذِهِ الْحَقَائِقُ، وَلَا يَسْتَسْلِمُونَ لِلَّهِ وَحْدَهُ،

سورة «فصلت» سورة مكية نزلت بعد الإسراء وقبيل الهجرة وآياتها ٥٤ آية نزلت بعد سورة «غافر».

أسمائها: تسمى سورة «فصلت» لقوله تعالى في أوائلها:

﴿ كَذَّبَتْ فَضِلَّتْ ءَايَاتُهُ فُرُءَانَا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١﴾ ﴾.

وتسمى سورة «حم السجدة» لاشتغالها على السجدة، وسورة «المصايح» لقوله تعالى:

﴿ وَرَبَّنَا أَلَمَّاءُ الدُّنْيَا بِمَصْنُوحٍ وَحَفِظْنَا ذَلِكَ تَقْدِيرَ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٧﴾ ﴾.

روح السورة

الروح الساري بين آيات سورة

(*) انقضي هذا الفصل من كتاب «أهداف كل سورة ومقاصدها»، لعبد الله محمود شحاته، الهيئة العامة للكتاب، القاهرة، ١٩٧٩ - ١٩٨٤.

Cafer Zerefuddin
el-Mevzuatül-Kur'aniyye hasaisü's-
suver, c. VIII, Beyrut 1420/1999
s. 31-52. ON: 81304

